

Nr 22.

Av herr **Anderson** i Knapasjö m. fl., om anslag till bidrag för anläggning av elektriska kraftstationer vid mindre vattenfall m. m.

Aldrig förr har ett så intensivt arbete bedrivits för utnyttjande av de »vita kolen», de svenska vattenfallen, till framalstrande av elektriskt ljus och kraft, som under det år som flytt. Nöden är en god läromästare, och det mörker, i vilket större delen av vår landsbygds befolkning befann sig under vintern 1917—18 väckte den till besinning och till närmare beprövande av de underlåtenhetssynder denna befolkning låtit komma sig till last. Dag och natt forsar vattnet fram i de vattenfall, som bildas i den mängd bäckar, åar och floder, som genomkorsa all Sveriges kuperade bygd, till intet gagn, då denna kraft, bunden i belysningens och kraftförbrukningens tjänst, kunde bringa nytta och glädje i stora och små hem. Och under tiden förlitar sig detta folk på utlandets beredvillighet att lämna bränsle och lyse mot svensk valuta. Detta är sannerligen »att gå över ån efter vatten».

Men andra tider stundade. Svenska folket vaknade. Statsmakterna likaså. Förutom de medel 1918 års riksdag ställde till förfogande för spridande av upplysning om lämpliga elektrifieringsplaner, ställdes en million kronor till lånebehovets täckande vid de med vattenkraftens bindande nödiga kostnaderna. Enligt departementschefens upplysning i statsverkspropositionen uppgingo låneansökningarna till sex millioner kronor. Vad dessa siffror än säga oss, ett är visst, de visa oss, att i folkmedvetandet har vaknat till liv ett allt för länge slumrande begär att tillgodogöra sig den oskattbara förmån de egna vattenfallen bereda ett folk. Detta vaknade intresse måste ytterligare stimuleras genom statsmakternas raska ingripande med medelsanskaffning. Varje i bruk taget vattenfall, större eller mindre, ökar

nationalförmögenheten och minskar den till utlandet strömmande valutan för bränsle och lyse. Den tid måste komma och komma snart, då varje industri, större eller mindre, och varje lantbruk, större eller mindre, har erforderligt ljus och kraft av de svenska »vita kolen».

I årets statsverksproposition anhålles om riksdagens medverkan såväl till utökande av den förlidit år upplagda kraftledningslånefonden som till uppläggande av en vattenkraftlånefond. Vinnes riksdagens bifall härtill, har ett gott grepp tagits om denna landsbygds livsfråga.

Men vi kunna utgå från det från andra kulturområden kända förhållandet, att befolkningen i tätare bebyggda orter först tillgodogör sig här berörda förmåner. Där dragas antingen de stora kraftledningarna fram eller tillgodogöres den lokala krafttillgången lättare genom många samverkan. Det får dock icke förbises, att inom vårt land med dess många utvecklingsmöjligheter finnas undångömda platser, enstaka byar och gårdar, smålägenheter och torpare miltals från de stora kraftledningarnas stråkväg och från den för många gemensamma större lokala krafttillgången. Dessa obygdens pionjärer kämpa redan en hård och ojämn kamp för tillvaron, helst som de goda kommunikationerna, allmänna vägar och järnvägar, oftast befinnas långt från deras råmärken. Och dock finns kanske just här framtidens rikaste utvecklingsmöjligheter.

Gör man en rond i en sådan avlägsen bygd, finner man rikliga märken efter gammal kultur. I socknar med en kvadratmils yttinnehåll har räknats trettiotalet ödelägenheter, där endast stenfoten efter den rifna stugan och stenar efter den öppna spisel, omkring vilken dåtida familjemedlemmar samlades, minna om den landsbygdsavfolkning, som skett. Vid varje litet vattenfall (och dessa äro många) synas ruiner efter primitiva kvarn- och sågverk. De gamla vattenhjulen av trä togo onödigt stor kraft i anspråk. Nutida turbiner kunna samla varje vattendroppe i fallet utför branten och förvandla den till elektrisk energi.

Utnyttjandet av jorden till livsmedelsproduktion i en utsträckning, som syftar hän till landets självförsörjning, är ett problem, varom alla folkklasser böra ena sig efter senare årens erfarenheter i livsmedelsfrågan. De gamla ödelägenheterna i obygderna måste åter tagas i bruk. Varje litet vattenfall måste tagas i tjänst härför, icke som fordom till »hjulquarn» och »nickesåg», utan för att med tillhjälp av nutida ingenjörskonst därur framlocka elektrisk energi till ljus och kraft för jordens brukare.

Men även i tätare bygd, där energin från större kraftanläggningar kunde genom kraftledningsnätets förgreningar komma jämväl varje jordbrukare

till godo, vore det en nationalvinst att för storindustrin och det centralare belägna jordbruket förbehålla denna energi, och där så lämpligen ske kan taga de mindre vattenfallen i anspråk för närliggande jordbruks räkning.

Uti motion nr 15 vid förra årets riksdag påyrkade åtta ledamöter av andra kammaren, under framhållande av i huvudsak samma synpunkter, som här gjorts gällande, att riksdagen måtte besluta anslå ett belopp av 500,000 kr. att användas för anläggning av elektriska kraftstationer vid mindre vattenfall, antingen i form av anslag utan återbetalningsskyldighet eller som räntefria lån. Jordbruksutskottet, som behandlade denna motion i samband med Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en kraftledningslånefond, avtog motionen i vad den avvek från propositionen, dock under framhållande av att ur kraftledningslånefonden skulle få utanordnas medel jämväl för anläggning av elektriska kraftstationer. Som skäl för avslag anförde utskottet, att »då någon utredning icke föreligger angående behovet av dylika understöd, synes det utskottet lämpligt att för vinnande av erfarenhet härutinnan avvakta resultatet av den nu föreslagna lånerörelsen».

Redan nu visar erfarenheten, vad man då kunde förmoda, att låne-medlen ej skulle förslå. Endast en sjettedel av årsbehovet 1918 kunde tillgodoses genom lånefonden. Och föga utsikt finnes att under den närmaste framtiden kunna fullt tillgodose lånebehovet med de medel Kungl. Maj:t begär och riksdagen antagligen kommer att bevilja.

Under sådana omständigheter frukta vi, att det just blir de avlägsna landsdelarna, det mindre jordbruket, de i andra avseenden mest vanlottade, som komma att bli tillbakasatta. Det är därför vi våga påkalla riksdagens uppmärksamhet härpå och föreslå jämväl andra former för statsmakternas bistånd till utnyttjande av de förmåner, de många små vattenfallen kunna lämna jordbrukets idkare.

En av de svårigheter, mot vilka jordbruket har att kämpa i mången landsända, är frostsador å grödan till följd av den mängd försumpade marker, från vilka frosten sprides till odlad bygd. Tack vare statsmakternas medverkan genom anslag utan återbetalningsskyldighet för utdikning och torrläggning av dylika försumpade marker, vilka anslag år efter år ökats och för innevarande år uppgå till 2,700,000 kronor har månget förut obrukbart jordområde förvärvats till kulturen och lagts under plog med hopp om minskad frostfara. Att dessa kulturens markförvärv till följd av ogynnsamma omständigheter mångenstädes nu måst avstanna, då jordägaren är urståndsatt att fullfölja företaget under nu rådande arbetspriser, är en historia för sig och torde komma att avhjälpas av denna riksdag.

Sistlidens riksdag anvisade jämväl avsevärda summor som bidrag utan återbetalningsskyldighet för odlingskostnad i avsikt att därmed vinna mera jord för brödsädesproduktionen. Och i stort sett lärers ändamålet hava vunnits till gagn för nutid och framtid.

Icke mindre viktig och som ett led i samma strävan synes oss landsbygdselektrifieringen vara. För de små vattenfallens utbyggande och kraftledningarnas framdragande till respektive jordbruk de korta sträckor, varom här är fråga, synes oss statens bistånd i form av anslag utan återbetalningsskyldighet vara den lämpligaste och ändamålsenligaste. Om riksdagen beslutar att som bidrag till såväl kraftstationsanläggning vid mindre företag, där kostnaden icke torde bli allt för betungande, som till distribution av energin de korta sträckor här kan förekomma, anvisa för år 1920 ett förslagsanslag av 500,000 kr. att i likhet med vad som sker i en del andra fall bidraga med t. ex. halva kostnaden efter sakkunnig persons beräkning och mot fullgod säkerhetsförbindelse från vattenfallets ägare att fullborda företaget, så torde detta anslag kanske i högre grad än månet annat komma att befördra det svenska jordbrukets uppsving jämväl i avlägsna landsänder.

På grund av det anförda våga vi alltså vördsamt hemställa, att riksdagen måtte besluta

att som förslagsanslag ställa till Kungl. Maj:ts förfogande för år 1920 ett belopp av 500,000 kr. att användas som bidrag utan återbetalningsskyldighet för anläggning av elektriska kraftstationer vid mindre vattenfall samt distribution av elektrisk energi, att lämnas med minst halva anläggnings- och distributionskostnaden efter sakkunnig beräkning och i enlighet med de särskilda villkor och föreskrifter, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Stockholm den 16 jan. 1919.

C. Edor Anderson.

i Knapasjö.

Albert Mossberg.

A. Danielsson.

Lars Gustaf Larsson,
Angebäck.

Oscar Osberg.

I motionens syfte instämmer:

P. J. Persson

i Tofta.